

Op pad met... Kees Plug in de Hoeksche Waard

CV Dr. K. Plug

- 1965 – 1971 studie Schei- en Natuurkunde met als bijvak Filosofie aan de Universiteit Leiden (UL);
- 1971 – 1981 wetenschappelijk medewerker subfaculteit Scheikunde UL;
- 1977 promotie: *Crystal chemistry and magnetic properties of rare earth sulphides*;
- 1981 – 1984 wetenschappelijk hoofdmedewerker subfaculteit Farmacie UL;
- 1984 – 1989 beleidsadviseur Planning & Begroting faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen UL;
- 1989 – 1994 afdelingshoofd Stoffen, Veiligheid & Straling ministerie VROM, vanaf 1992 plaatsvervangend directeur;
- 1994 – 1999 directeur Stoffen, Veiligheid & Straling ministerie VROM;
- 1999 – 2006 directeur Lokale Milieukwaliteit & Verkeer ministerie VROM;
- 2006 – 2008 directeur Bodem, Water & Landelijk Gebied ministerie VROM;
- 2008 – heden directeur Duurzaam Produceren ministerie VROM.

Functies (een selectie)

- bestuurslid Stichting Mediation in Milieu en Ruimtelijke Ordening;
- voorzitter raad van toezicht Stichting Bodemsanering NS.

Het begint bij mensen die wat willen

Slimme en leuke oplossingen in plaats van stomme, die vond Kees Plug in de Hoeksche Waard. De directeur Duurzaam Produceren van VROM ziet met genoegen dat agrobiodiversiteit hier geen loos begrip is. “Dat heeft niets te maken met geitenwollen sokken. Het gaat mij om het functioneren van de BV Nederland. En die functioneert alleen goed als ecosysteemdiensten blijvend geleverd kunnen worden.”

Waarom heeft u ons hier uitgenodigd?

“Het leuke van de Hoeksche Waard is dat je ziet dat biodiversiteit werkt. Een uurtje rijden vanuit Den Haag zie je hier dat het gewoon werkt. Beleid in de praktijk. Het begint met een paar boeren die akkerranden aanleggen. Dan komt er iemand die zegt: als die akkerranden er dan toch liggen waarom maken we de taluds van de sloten dan niet wat glooiender? De vissers gaan mee want dat is goed voor de visstand, mooie paaiplekken en zo. Het waterschap wordt aangejaagd door die vissers. En waarschijnlijk komen er dan ook mensen als ik, die met hun fiets langsrijden en denken wat is hier aan de hand? Die vragen aan hun gemeentebestuur waarom doen we dat ook niet? En zo komt van het een het ander. Hier in de Hoeksche Waard is het al een sneeuwbal. Inmiddels ligt er zo’n 400 kilometer akkerland. En nu proberen we wat we hier geleerd hebben te verspreiden over heel Nederland. Daarvoor hebben we het Spade-project opgericht. Daar betalen we alle drie, VROM, LNV en LTO (de Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland, red.) even veel aan. Dat is bedoeld om de informatie die in alle *pilots* is opgedaan en nog wordt opgedaan een wijdere verspreiding te geven in de agrarische sector. Het gaat er om dat steeds meer agrariërs die kennis gaan gebruiken.”

Hoe stimuleert VROM de ontwikkelingen hier?

“We hebben hier twee programma’s gehad: “Functionele Agrobiodiversiteit” (zie kader) en “Biodiversiteit in de Hoeksche Waard, voor en door burgers”. Dat laatste project begon met een serie artikelen in het plaatselijk blaadje over verschillende aspecten

van biodiversiteit en wat je daarmee zou kunnen doen in je eigen omgeving. Er is toen een avond belegd waar mensen met hun ideeën konden komen. Daar kwamen uit de hele Hoeksche Waard wel 80 of 90 mensen op af. Er zijn toen zeven werkgroepen gevormd die een aantal ideeën verder hebben uitgewerkt. Eén daarvan was die glooiende slootoevers. Kijk, je kunt dit vanachter je bureau ook zelf bedenken. Alleen je krijg het dan van je levensdagen niet geïmplementeerd. Het voelt als *not invented here*. Nu hebben ze het met elkaar bedacht en zijn zelf tot een bepaalde dimensionering gekomen. Dan gebeurt er iets. Een ander voorbeeld. Je kunt natuurlijk in Den Haag gaan zitten bedenken hoe de productie van tapijt beter georganiseerd kan worden, maar het is veel slimmer om maatschappelijke initiatieven uit te lokken. En dan ben je op zoek naar koplopers die er over nagedacht hebben en die wel iets willen beginnen. Daar praat je mee in de trant van: waarom komt iets niet van de grond en welke regelgeving moet veranderen om meer voortgang te maken? Dat soort interventies pleeg je dan als overheid in plaats van dat je het zelf allemaal gaat zitten regelen.”

En, tevreden met het resultaat?

“Het leuke hier is dat slimme oplossingen gekozen zijn. De aanleg van een akkerrand voor natuurlijke vijanden van plaaginsecten, zodat er minder gespoten kan worden. Daar is niks geitenwollensokkerigs aan. Dan heb je het over ecosystemendiensten en het functioneren van de BV Nederland. Die functioneert alleen als de bodem gezond is en water en lucht schoon genoeg zijn. An-

ders kan je geen drinkwater maken of geen landbouw beoefenen. Geen stomme, maar slimme oplossingen, zo vat ik het maar even samen. Daar zijn we in het milieubeleid steeds meer mee bezig in plaats van met de ver- en geboden van de regelgeving. Als je een afvalprobleem hebt, kun je proberen dat met ingewikkelde regelgeving op te lossen, maar je kunt ook proberen je productie zo in te richten dat er geen afval ontstaat. Dat laatste geeft veel meer energie. Zo was het ook hier in de Hoeksche Waard met die agrobiodiversiteit. Ik ben ontzettend blij dat de LTO erbij betrokken is. Wij staan wel vaker in contact met elkaar maar dan gaat het over het klassieke milieubeleid, de nitraatrichtlijn bijvoorbeeld. Dan sta je tegenover elkaar te onderhandelen over uitstel of wat nog draaglijk is. In dit project zit je op een heel andere manier met elkaar om tafel. Je bent namelijk partners. Zij doen het werk en wij stimuleren en faciliteren. Dat is veel leuker. Dat bedoelde ik net met leuk en slim in plaats van stom. Het is ook effectiever, want als je eenmaal de boeren

Foto's **Barend Gazeleger**,
bvbeeld.nl

mee hebt dan gaat het snel. Welbegrepen eigenbelang.”

Hoeho, welbegrepen eigenbelang?

“Misschien is het amateurpsychologie, maar ik denk dat zeker een boer die heel dicht bij de natuur staat als het even kan goed met die natuur wil omgaan. Een boer ziet zijn grond en gewas als natuurlijk kapitaal. En iedere boer ziet wel in dat hij dat kapitaal vernietigt als de negatieve milieueffecten van eigen activiteiten zich opstapelen. Maar het moet natuurlijk wel uit kunnen om het anders te doen. En daarom hebben wij een kosten-batenanalyse van de groenblauwe dooradering in de Hoeksche Waard laten uitvoeren (zie kader). Als blijkt dat het meer oplevert dan het kost dan is dat voor sommige mensen weer een extra argument. En dat is zo. Er is uitgerekend dat voor iedere 100 euro investering, 170 euro

aan opbrengsten staan. Dat is dus meer dan het je kost. Het probleem is alleen dat degene die betaalt en degene die verdient niet dezelfde zijn. De boeren en het waterschap betalen en de burger heeft de opbrengsten. Ik begrijp dat de huizen hier meer waard worden als ze in een mooi stukje natuur staan. Op de een of andere manier zullen we de kosten moeten verevenen. Als je het slim organiseert kun je via een gebiedsfonds zorgen dat er een financieringsstroom op gang komt binnen het gebied.”

Waarom lukt in de Hoeksche Waard wel wat elders maar niet van de grond komt?

“Ik denk dat er meerdere oorzaken zijn. Aan het begin van alle dingen staan een paar mensen die wat willen. Als dat niet zo is gebeurt er helemaal niets. In de tweede plaats moet er dan een soort samenwerkingsverband zijn of ontstaan. En hier in

de Hoeksche Waard was men al aan het nadenken, met name in de gemeentebesturen. Die moesten fuseren en tegelijkertijd was er een ronde om je aan te melden als Nationaal Landschap. Daar wilden ze aan mee doen en dat vereiste een zekere mate van organisatie. LTO stak toen die akkerranden in. Dat sprak boeren enorm aan en ze zijn er op allerlei manieren mee gaan experimenteren. De Rietgors, de agrarische natuurvereniging hier, heeft zich helemaal gestort op de zaadmengsels waarmee de akkerranden worden ingezaaid. In een bepaald jaargetijde heb je maar enkele predatoren die de luizen kunnen aanvallen. Die predatoren hebben voedsel nodig van bepaalde planten. Zijn die planten er niet dan is ook je predator weg en heb je een probleem in het gewas. Die vereniging zoekt dus planten bij predatoren die ook nog eens op het juiste moment bloeien. Het is niet zo van gooi er maar iets neer en klaar is Kees, nee het is een echte teelt.

Misschien speelt ook mee dat de bewoners van de Hoeksche Waard al een paar keer bedreigd zijn met bedrijfsterreinen die hier zouden komen. Dat willen ze niet. Ze willen echt een ander gebied zijn. Verder heeft het programma “Biodiversiteit voor en door burgers” er toe bijgedragen dat mensen veel meer van biodiversiteit afweten. Dan kun je ook makkelijker met iets komen. Dat wij er ook wat geld in steken zal ook meespelen. En we proberen ook de publiciteit hier naartoe te leiden. Als mensen vragen waar wil je geïnterviewd worden dan zeg ik kom maar naar de Hoeksche Waard. Dan (lachend) kom je weer in zo’n blad met 1.000 abonnees.”

BAREND HAZELEGER & JAN VERMAAT

Functionele agrobiodiversiteit

De Hoeksche Waard wil een Europees voorbeeld zijn van duurzame landbouw. Een speerpunt daarbij is gebruik van de natuur als partner van de landbouw bij natuurlijke plaagonderdrukking. De uitgangssituatie biedt daartoe volop mogelijkheden. Het gebied wordt doorkruist door kreken en de polders zijn omgeven door dijken. Deze robuuste elementen fungeren als brongebied van natuurlijke vijanden van plaaginsecten die de landbouwgewassen aantasten. Om de gedachten te bepalen: luis, koolmot, trips en slak zijn de belangrijkste plagen en hun natuurlijke vijanden zijn lieveheersbeestje, sluipwesp, zweef- en gaasvlieg, spin, kever, roofwants, oorworm en de vogel. Met dit gegeven als uitgangspunt zijn Geertsema *et al.* (2004; 2006) aan de slag gegaan. Allereerst is bekeken hoe ver de invloed van de (optimaal beheerde) brongebieden reikt. Dat is ver. Slechts één gebiedje viel buiten de invloedzone van dijken, kreken en natuurgebieden. Voor natuurlijke plaagbestrijding is echter meer

nodig. Natuurlijke vijanden moeten er niet alleen kunnen komen maar ook een tijdje blijven om hun werk te kunnen doen. De (fijnmazige) groenblauwe dooradering van het gebied (sloot- en perceelranden) kan als leefgebied dienen. Er zijn ontwerpnormen opgesteld voor de aanleg van kruiden- en bloemrijke akkerranden (3,5 meter breed) en de maximale breedte van percelen (150 meter). Daar waar percelen breder zijn, zijn oplossingen bedacht als het inzaaien van (bij GPS gestuurde trekkers altijd dezelfde) rijsporen. In het tweede rapport zijn richtlijnen opgesteld voor het beheer van robuuste elementen en de groenblauwe dooradering. Ook worden adviezen gegeven

over de gewenste vegetatiesamenstelling van akker- en slootranden: voldoende nectar- en stuifmeelbronnen, voldoende structuur (hoog en laag en gefaseerd beheer) en vermindering van alternatieve waardplanten (geen cruciferen naast een koolveld). Veel van deze ontwerpnormen en adviezen zijn toegepast binnen een pilotproject, waaraan vijf heel verschillende landbouwbedrijven hebben deelgenomen. Het project is gemonitord op het voorkomen van plaaginsecten en natuurlijke vijanden en op reductie van het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Dat laatste bleek mogelijk bij graan en aardappels maar niet bij spuitkool. De tabel toont de reductie van het aantal bespuitingen in wintertarwe.

Wintertarwe	Hoeksche waard		Pilot	
	Gemiddeld aantal bespuitingen	Middelen	Gemiddeld aantal bespuitingen	Middelen
2005	2	Dimethoaat	1,5	Pirimor
2006	2	Dimethoaat Pirimor	0,5	Teppeki
2007	1,5	Dimethoaat Pirimor	0	

Geertsema, W., E. Steingröver, W. van Wingerden, F. van Alebeek & J. Rovers, 2004. Groenblauwe dooradering in de Hoeksche Waard. Een schets van de gewenste situatie voor plaagonderdrukking. Wageningen. Alterra, Alterra-rapport 1042.

Geertsema, W., E. Steingröver, W. van Wingerden, J. Spijker & J. Dirksen, 2006. Kwaliteitsimpuls groenblauwe dooradering voor natuurlijke plaagonderdrukking in de Hoeksche Waard. Wageningen. Alterra, Alterra-rapport 1334.

Bron: **Scheele, H. & H. van Gurp, 2007.** Eindrapportage FAB 2005-2007. Tilburg. LTO projecten.

Kosten-baten analyse groenblauwe dooradering Hoeksche Waard

Als vervolg op beide studies van Geertsema *et al.* (2004; 2006) die aangeven hoe de groenblauwe dooradering er uit kan zien (zie kader 1) heeft VROM de kosten en baten van dit plan laten doorrekenen. Drie alternatieven zijn onderscheiden:

A. De optimale situatie voor biodiversiteit waarbij zowel de robuuste elementen als de fijnmazige groenblauwe dooradering worden ingericht en beheerd volgens de aanbevelingen en normen van Geertsema *et al.* (2004; 2006);

B. De situatie waarin alleen publieke actoren meedoen en alleen robuuste elementen kunnen worden ingezet;

C. De situatie die naast verhoging van de agrobiodiversiteit ook bijdraagt aan recreatie en optimalisatie van de precisie landbouw (GPS).

De uitkomsten staan in de tabel. De saldi van alle drie de alternatieven zijn positief. Het loont dus om te investeren in groenblauwe dooradering. Het rendement van de investeringen is het hoogst bij alterna-

tief B, gevolgd door A. Elke euro investering in de optimalisatie van de biodiversiteit in de Hoeksche Waard (alternatief A) levert volgens deze berekening € 1,70 op.

De kosten en baten zijn niet evenredig verdeeld over de verschillende actoren. Boeren en waterschappen dragen de grootste kosten, terwijl de baten vooral bij de burgers terecht komen in de vorm van verervingswaarde (de tevredenheid over het feit dat natuur en landschap redelijk ongeschonden aan het nageslacht kunnen worden doorgegeven) en vastgoedwaardestijging. Met behulp van een financieringsoplossing kan dit worden rechtgetrokken menen de onderzoekers. Zij denken onder meer aan de inzet van bestaande subsidieregelingen voor boeren (SAN), extra gemeentelijke of waterschapsheffingen en de vorming van een gebiedsfonds, gevuld door private en publieke partijen, voor aanleg en beheer van de groenblauwe dooradering.

Tabel kosten, baten en saldo per projectalternatief (contante waarde 2007 in miljoenen euro)

	Alternatief A	Alternatief B	Alternatief C
Kosten	64,8	25,6	89,2
Baten netwerk	102,4	50,8	133,1
Baten individueel	8,9	0,5	10,2
Saldo	46,5	25,7	54,2

Bron: **Ecorys & Witteveen&Bos, 2007.** Kosten-Baten Analyse groenblauwe dooradering Hoeksche Waard. Den Haag. VROM, Directoraat-Generaal Milieu.